

FINANČNÍ PLÁNOVÁNÍ DOMÁCNOSTÍ

Kořená Kateřina

ABSTRAKT

Článek je zaměřen na oblast finančního poradenství, a to na finanční plánování domácností. Cílem článku je obecně charakterizovat základní principy a oblasti poskytování služeb finančního poradce. Důraz je také kladen na investování domácností.

ABSTRACT

The article is focused on the financial consultancy, especially on the financial family planning. The aim of the article is to characterize basic principles and parts of the financial consultant service. The author places emphasis on the family investments, too.

Úvod

Hospodaření domácností a tzv. finanční gramotnost obyvatel je v současné době stále významnější dovedností. Za dané ekonomické a politické situace, kdy se do budoucna dá předpokládat výraznější míra zodpovědnosti jednotlivce za své finanční hospodaření včetně vytváření si dostatečné důchodové rezervy, je nutností každé domácnosti umět se svými financemi vhodně hospodařit.

1. Finanční poradenství

Schopnost spravovat vlastní finanční prostředky je velmi důležitá. Přitom orientace na finančních trzích je pro domácnosti obtížná, zvláště vezmeme-li do úvahy, že většina českých domácností situaci na finančních trzích dostatečně nerozumí – jednak velkou část svého života prožily do roku 1989, jednak většinou neměly možnost se seznámit se základními schémata fungování finančních trhů.

Vhodným řešením této situace je využití finančního poradenství. V českých podmínkách je však důležité umět rozlišit, kdo je finanční poradce a kdo je zprostředkovatel obchodů a prodejce finančních produktů. Je proto nutné znát obecné principy poskytování služeb finančního poradce.

2. Finanční plánování domácností

Zásadním principem finančního poradenství je komplexnost. Finanční poradce přistupuje ke klientovi komplexně a řeší jeho finanční požadavky na základě klientovy celkové finanční situace. To znamená, že pracuje s následujícími třemi oblastmi:

- zabezpečení současného majetku (pojištění),
- práce s dluhem (využití dluhových finančních instrumentů),
- vytvoření dostatečných finančních zdrojů do budoucna (investování).

Výsledkem je vytvoření finančního plánu, který analyzuje klientovy úspory a investice, specifikuje jeho finanční cíle a navrhuje optimální řešení k jejich dosažení.

Finanční plán dané finanční cíle dává do souladu s klientovými příjmy a výdaji v čase prostřednictvím finančních produktů, které finanční trhy nabízejí.

2.1 Zabezpečení současného majetku

V první etapě je důležité zabezpečení klientova životního standardu v případě úmrtí nebo dlouhodobého výpadku příjmu, tj. pojištění možných rizik. Zde je důležitý pečlivý výběr pojistných produktů. Finanční poradce na základě analýzy příjmů a výdajů domácnosti doporučí vhodný způsob pojištění klienta. Základními pojistnými produkty zde jsou pojištění smrti a pojištění trvalých následků úrazu.

V současné době ustupuje do pozadí tzv. kapitálové životní pojištění, které sice zajišťovalo jak určitou pojistnou ochranu, tak možnost naspoření si předem zajištěné finanční částky, ale které bylo ve srovnání s ostatními pojistnými produkty málo výnosné.

Novějším produktem je investiční životní pojištění, které opět umožňuje pojištění i spoření, ale u kterého si klient může volit konkrétní fondy v rámci dané pojišťovny, do kterých bude své finanční prostředky investovat. Rozhodne se tedy sám, zda zvolí konzervativnější nebo rizikovější variantu – výše celkové naspořené částky se pak bude lišit.

Třetí možností je kombinace uzavření čistě rizikového pojištění bez kapitálové složky a zároveň investování ušetřených finančních prostředků pomocí otevřených podílových fondů.

Důležité je také zabezpečení klientova majetku, což znamená správné nastavení výše pojištění domácnosti a veškerého majetku, který klient vlastní.

Dalším ochranným prvkem ve finančním plánování je udržování přiměřené výše finanční rezervy, která může být okamžitě využita pro pokrytí nepředpokládaných výdajů. Za přiměřenou rezervu je obvykle považována částka rovnající se 3 až 6 násobku měsíčních výdajů domácnosti. Rezerva by měla být uložena především v krátkodobých a likvidních produktech finančního trhu jako jsou např. běžný účet, termínovaný vklad, fond peněžního trhu.

2.2 Využití dluhových finančních instrumentů

Práce s dluhem je pro domácnosti velmi důležitá, protože vhodné využití dluhových instrumentů na finančních trzích umožňuje domácnosti své finanční prostředky lépe zhodnocovat. Součástí finančního plánu každé domácnosti je proto analýza možných půjček finančních prostředků v rámci plnění finančních cílů domácnosti. Porovnat výhodnost těchto půjček je pak úkolem finančního poradce.

I při naléhavé potřebě finančních prostředků je dobré rozlišovat vhodné a nevhodné zdroje, kdy například půjčení peněz krátkodobě v rámci tzv. rychlých půjček je pro domácnosti obvykle velmi drahé – viz následující tabulka.

Společnost	RPSN (%)
Provident Financial	199,39
Profireal Group	60,96
Cofidis	23,03
KB-Perfektní půjčka	41,94
ČS-Snadná půjčka	17,17
Raiffeisenbank	18,18

Tab.č.1: Půjčka 30 000 Kč se splatností 1 rok

Dlouhodobé půjčky jako úvěr ze stavebního spoření nebo hypoteční úvěr jsou v současné době velmi oblíbené. Z finančního hlediska je nutné vždy u těchto půjček zvažovat celkovou výši úvěru, dobu splatnosti a výši splátek a u hypotečního úvěru vhodně nastavenou dobu fixace úroků. Z hlediska celkového hospodaření domácnosti je v případě středně a dlouhodobých půjček nutné pečlivě uvažovat o vhodnosti půjčky vůbec. Např. u koupě bytu na hypotéku musejí domácnosti kromě pravidelných splátek, které jsou zatím díky nízkým úrokovým sazbám a dlouhé době splatnosti hypotéky nízké, počítat ještě s pojištěním nemovitosti, pojištěním úvěru, výdaji na amortizaci apod. Z toho vyplývá, že pokud jsou celkové výdaje spojené s vlastnictvím bytu vyšší než placené nájemné, není hypotéka v takovém případě dobrým dluhem.

Obecně dále při půjčování si finančních prostředků platí, že půjčovat si má smysl pouze na to, co lze v případě nutnosti v budoucnosti prodat, a že výše zadlužení nesmí být vyšší, než tržní hodnota majetku, na který si domácnost půjčí. V žádném případě tedy nemá smysl půjčovat si na dovolenou nebo vánoční dárky.

2.3 Investování domácností

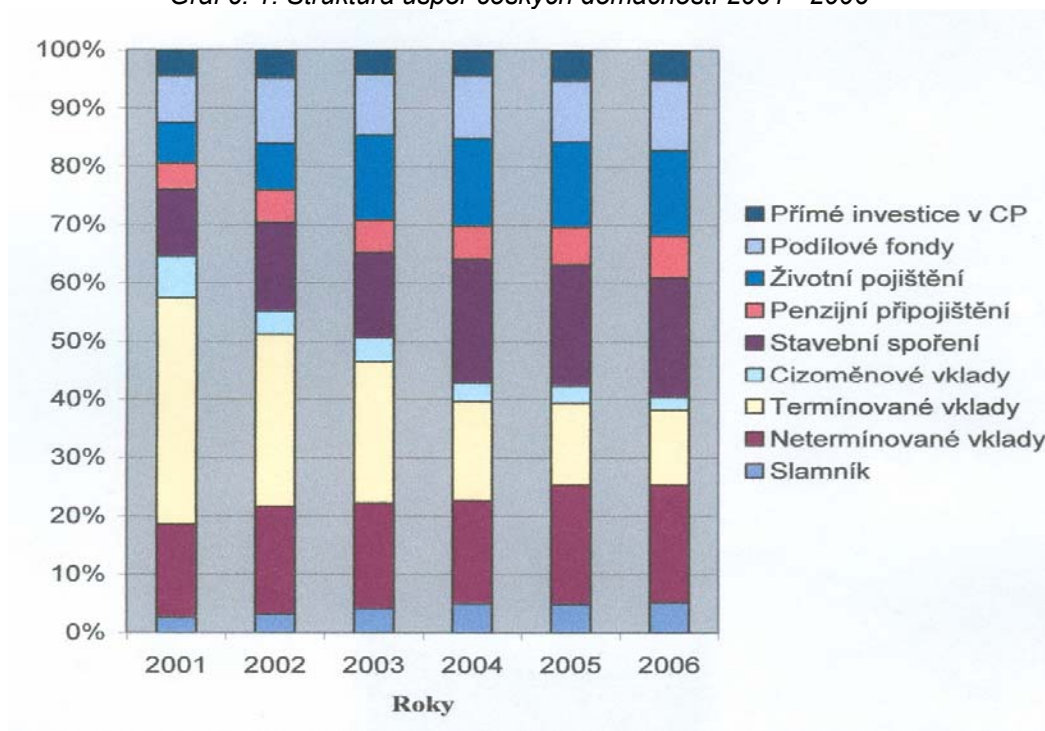
Cílem investování domácností je vytvoření dostatečných finančních zdrojů domácností do budoucnosti v rámci plnění svých finančních cílů. V současnosti¹ se míra úspor domácností v České republice pohybuje kolem 8%. Vzhledem k domácnostem západoevropským (EMU) je tato míra úspor domácností nižší, protože v nich byla průměrná úroveň míry úspor domácností 13,5%².

Úkolem finančního poradce je zabezpečit naplnění finančních cílů domácností prostřednictvím vhodných finančních nástrojů. Z Grafu č.1 zřetelně vidět, že české domácnosti ještě se svými finančními prostředky dostatečně pracovat neumějí, protože na bankovních vkladech stále zůstává značná část z jejich celkových úspor, přičemž vzhledem k nízkým úrokům a kvůli relativně vysokým poplatkům u bank roste i objem peněz držených přímo doma.

¹ Údaje k roku 2005.

² Údaj k roku 2003.

Graf č. 1: Struktura úspor českých domácností 2001 - 2006

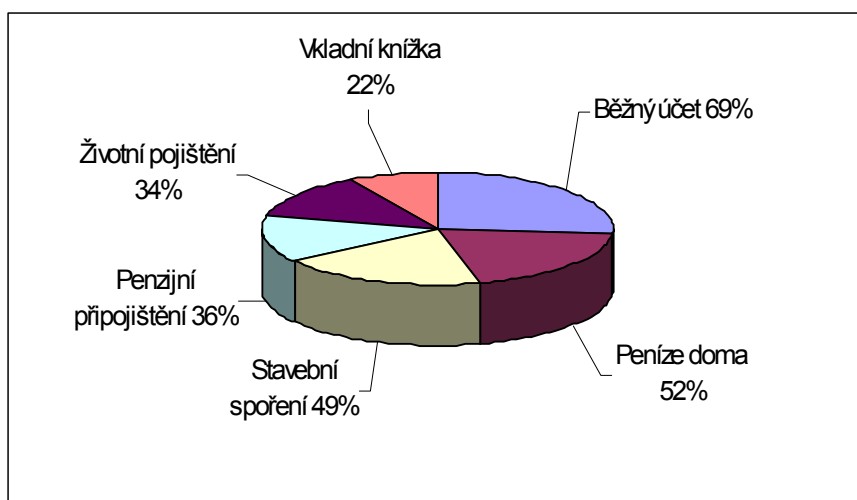
Zdroj: Český statistický úřad

České domácnosti dále mají úspory zejména ve stavebním spoření, jehož výhodnost ale vzhledem ke zpřísnění podmínek a snížení státního příspěvku od roku 2004 výrazně klesá. Výše úspor v penzijních fondech a pojišťovnách se postupně zvyšuje, průměrná spořená částka však v posledních letech roste velmi málo. Ve fondech kolektivního investování objem investovaného majetku stoupá, jeho struktura je ale z hlediska dlouhodobého investování nevhodná, protože domácnosti ukládají své finanční prostředky zejména do fondů peněžního trhu a nově do zajištěných (garantovaných) fondů.

Přímo do cenných papírů investují čeští investoři méně, negativně se na objemu investic českých domácností do akcií podepsala i právní úprava týkající se vyvlastňování (squeeze-out) minoritních akcionářů, kdy akcie (ještě převážně z kupónové privatizace) minoritních akcionářů mohly být vykoupeny akcionářem majoritním.

Předchozí graf popisuje rozložení úspor respektive investic českých domácností z hlediska objemu majetku a vyplývá z něho, že domácnosti investují své finanční prostředky velmi konzervativním způsobem. Ještě konzervativněji vypadá investiční chování českých domácností podle průzkumu společnosti Factum Invenio, která v tomto roce realizovala studii zaměřenou na preferenci využívaných způsobů ukládání volných finančních prostředků obyvatelstva - viz Graf č.2. V rámci tohoto šetření bylo zjištěno, že čeští občané nejčastěji ukládají své finanční prostředky na běžný účet a hned potom „spoří“ své peníze doma. Velice málo výnosným způsobem je i spoření na vkladní knížku, na kterou ukládá volné peníze více než pětina obyvatel České republiky.

Graf č. 2: Preference využívaných způsobů ukládání volných finančních prostředků

Zdroj: Factum Invenio

3. Závěr

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je nutné, aby se domácnosti dokázaly prostřednictvím finančního plánování lépe orientovat v nabídce investičních možností dostupných na finančních trzích a začaly investovat své volné finanční prostředky více dlouhodobě a méně konzervativně. Podstatné je řešit finanční situaci komplexně a zejména zajistit dosažení vlastní dostatečné finanční rezervy v rámci důchodového zabezpečení. Finanční poradenství včetně postupného vzdělávání českých domácností v této oblasti se tak stává nezbytnou potřebou.

LITERATURA

- 1 DUBSKÁ, D.: České domácnosti výrazně mění strukturu svých úspor. In Český statistický úřad, www.czso.cz.
- 2 FILIP, M.: Osobní a rodinné bohatství. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2006.474 s. ISBN 80-7179-416-3.
- 3 Časopisy Osobní finance, Finanční poradce, Bankovníctví.

KONTAKT

Ing. Kateřina Kořená, Ph.D.
Ekonomická fakulta VŠB-TU Ostrava
Sokolská třída 33
701 21 Ostrava
Česká republika
Tel: +420597322351
E-mail: katerina.korena@vsb.cz